Шта да се (не) ради

Пише: Небојша Катић
уторак, 15 јул 2008 15:03

Под теретом економских мука, нова влада је присиљена да нешто учини што пре, или да се бар прави као да нешто чини. Политичка журба ствара идеалан амбијент за нове велике грешке.
Влада Србије поново, по ко зна који пут, обећава покретање амбициозног инвестиционог циклуса у чијем су центру инфраструктурна улагања. Ову иницијативу треба још једном безрезервно поздравити – можда се овога пута и посрећи. Други, збуњујући низ мера који се најављује у вези је са смањењем пореза на зараде и смањењем царина на увоз аутомобила. Није јасно какву би то корист могло донети домаћој економији, док су штете јасно видљиве.

Улагање у инфраструктуру ће повећати јавну потрошњу, а снижењем пореза и царина ће се смањити приход већ истањеног буџета. Држава вероватно планира да буџет попуни продајом највећих државних монопола и да тиме помири непомирљиво – да повећа и инвестиције и приватну потрошњу, да их повећа истовремено и одмах.

Пре него што се крупним корацима похита у срећну будућност, било би добро застати и проверити ефекте старих, раније донетих мера. Важно је да се то учини озбиљно, да се пажљиво погледају економски показатељи и да се домаћа пракса упореди с искуствима успешних земаља у развоју. Анализа би могла показати да је једна у низу стратешких грешака економске политике од 2000. године у вези са пребрзом и преурањеном либерализацијом спољнотрговинског и пореског режима, као и са погубном либерализацијом капиталних токова.

Либерализација јесте светски тренд и она се не може избећи. Државе у развоју међутим могу контролисати њен темпо и прилагођавати га потребама своје економије, онако како то најуспешније међу њима и чине. Насупрот њима, Србија је без преке потребе и на штету сопствене економије смањила царине и тиме дотукла већ ојађену привреду изложивши је конкуренцији у тржишној борби без шанси. Либерализација нема никаквог смисла ако привреда из ње излази ослабљена или разорена. Лоше стање српске индустрије и катастрофално стање платног биланса, заједничко су дело царинске политике и прецењеног динара.

Пише: Небојша Катић
уторак, 15 јул 2008 15:03

Србија је већ смањивала порезе на зараду и добит, увела је и низ пореских олакшица од којих су неке апсурдне, попут пореских повластица банкама – и све то без већих ефеката. Порески приходи су (релативно) пали, а до раста запослености није дошло.

Када је реч о штети насталој либерализацијом капиталних токова, ствари су још горе. Либерализација капиталних токова подразумева да капитал може слободно и неспутано улазити или напуштати земљу вођен сопственим интересима. Некоме се може учинити да од прилива капитала не може бити штете. Може. У сваком пресеку времена, економија једне земље може продуктивно употребити само ограничену количину капитала. Све преко тога наноси штету, подстиче прекомерну потрошњу, повећава увоз, задуживање и инфлацију. Србија је уџбенички пример негативних последица овакве врсте отварања.

Кључни проблем економске либерализације је његова иреверзибилност. Тржиште се преко ноћи може отворити, царине и порези смањити – тим пре што то увек иде уз аплауз и сузе радоснице. Грешке либерализације, и када се признају, не могу се исправити, нити се ствари могу вратити на почетак. Било би добро да Србија не понови старе грешке још једном – више истог неће помоћи.
Најављено снижење царина на увоз аутомобила је погрешна, популистичка мера. Грађани нису дужни да гледају даље од карбуратора, али влада јесте. Домаћи увозници свакако задовољно трљају руке, а и банкама је у интересу да се царине смање и тиме отвори простор за одобравање нових, скупих кредита за куповину аутомобила. Само ће економија Србије бити на губитку. Сваки евро који буде отишао на ту страну повећаће потрошњу и увоз горива, довешће до раста трговинског дефицита, а грађане и државу увести у нова задужења. Подстицање увоза аутомобила је ирационална мера која грубо игнорише све велике проблеме данашњице, од енергетских до еколошких. То је висока цена за убирање јефтиних политичких поена.

Најављено смањивање пореза на зараде има смисла само ако је реч о прекомпозицији пореске скале на линији прогресивног опорезивања. Тест ваљаности нових мера је једноставан. Ако нова пореска скала доноси већи укупан порески приход, или бар не умањује досадашњи, нове мере имају смисла. Чини се ипак, да иза смањивања пореза стоји стара идеја, по којој снижење пореза појефтињује радну снагу, не би ли се подстакло запошљавање. У српском искуству, и не само српском, та теза нема утемељење. Домаће плате имају ниску куповну моћ, али су превисоке када се искажу у еврима и када их инвеститори упореде са земљама у окружењу.

Проблеми српске економије неће се решити снижавањем пореза или царина, а буџет ће

се изложити додатним искушењима. Ако нешто треба смањити, онда би то морала бити вредност динара у односу на евро. Не постоји ниједна мера пореске политике која може неутралисати негативне последице либерализације капиталних токова и прецењеног динара. Србија ће почети да решава своје огромне економске проблеме тек када буде имала ваљану дијагнозу, а она мора кренути од монетарне политике. Нема разлога да влада пребрзо излази са парцијалним мерама и постаје њихов талац, а да се при томе у дефинисању кључних праваца економске политике није отишло даље од уопштених наговештаја.

[Politika 15.07.2008]